

В. О. Байрачний, аспірант

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ДИНАМІЦІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Показано еволюцію соціальної відповідальності в контексті розвитку форм соціальності при переході від одного типу суспільства до іншого. Доводиться, що розгляд трансформації соціальної відповідальності особистості в сучасному суспільстві виходить за рамки філософського наукового знання. Зазначено, що дослідження генези соціальної відповідальності засвідчує, що у процесі переходу від традиційного суспільства до суспільства модерну та постмодерну зміст поняття «відповідальність» еволюціонував від морально-етичного та правового до соціального (відповідальність за суспільні відносини та майбутнє людства).

Ключові слова: соціальна відповідальність, традиційне суспільство, суспільство модерну та постмодерну, суспільний розвиток.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство перебуває в стані трансформації, яка зачіпає не тільки правову, адміністративну, державну, політичну сфери, а й основні культурні підвалини, соціальні стереотипи і установки, які стали звичними. Модернізація економіки, політики, нові відкриття у сфері технологій і масових комунікацій призводять до прискореної видозміни багатьох соціальних структур, які раніше здавалися непорушними. Ці зміни протікають на тлі інтенсивної глобалізації, підвищення рівня відкритості країн і товариств у міжнародній сфері, масштабної і різновекторної економічної інтеграції, бурхливого розвитку громадянського суспільства в транснаціональному масштабі. На наших очах руйнуються старі кордони (політичні, економічні, соціальні, культурні, психологічні, адміністративні) і виникають нові політичні та соціальні структури, де діють нові актори і складаються нові парадигми соціального буття. Нова соціальна реальність, що створюється на наших очах, вимагає нових форм її усвідомлення, інтерпретації та розуміння.

Соціальна відповідальність являє собою не просто найважливіший елемент соціальності – з нею пов'язують надії на вирішення найбільш болючих суспільних проблем. При цьому важливо зрозуміти еволюцію соціальної відповідальності в контексті розвитку форм соціальності при переході від одного типу суспільства до іншого, що і є **метою** даної статті.

Результати аналізу наукових джерел і публікацій свідчать про те, що обрана проблема – розгляд трансформації соціальної відповідальності особистості в сучасному суспільстві – виходить за рамки філософського науко-

вого знання. Дослідження соціальної відповідальності відбувалося в рамках юриспруденції, соціології, психології, філософії. У юриспруденції соціальна відповідальність розглядається в контексті категорій «борг», «відповідальність», «вина», «покарання». У соціології в основу покладена регулятивна функція соціальної відповідальності та її вплив на поведінку особистості. У психології – вплив права і механізми його здійснення на формування і розвиток особистості. Філософія пропонує теоретичне обґрунтування основних концептуальних положень, важливих для розуміння і формування громадянської позиції особистості. І всі ці точки зору еволюціонували в процесі переходу від традиційного суспільства до суспільства модерну.

Разом з тим, незважаючи на різноманіття наукових доробок, присвячених еволюції соціальної відповідальності як об'єктивної закономірності розвитку сучасного суспільства, дана проблема є ще недостатньо вивченою в соціально-філософському аспекті.

Виклад основного матеріалу. Терміни «традиційне суспільство», «модерн» і «постмодерн», на наш погляд, потребують понятійно-критичного прояснення. *Традиційне суспільство* – це суспільство, в якому збереження традицій панує над розвитком. Громадський уклад у ньому характеризується жорсткою становою ієрархією, існуванням стійких соціальних спільнот (особливо в країнах Сходу), особливим способом регуляції життя суспільства, заснованим на традиціях, звичаях. Дана організація суспільства фактично прагне зберегти в незмінному вигляді соціокультурні підвалини життя, які в ній склалися. У традиційному суспільстві зазвичай переважають відносини перерозподілу, а не ринкового обміну, а елементи ринкової економіки жорстко регулюються, більшість людей все життя живе в локальному співтоваристві (наприклад, селі), зв'язки з «великим суспільством» досить слабкі, при цьому родинні зв'язки, навпаки, дуже сильні. Світогляд (ідеологія) традиційного суспільства обумовлений традицією і авторитетом.

У європейських мовах *модерн* як поняття охоплює дуже протяжний історичний період, початок якого зазвичай пов'язують з Новим часом, і справа полягає не в будь-якому явищі зі стійким набором ознак, а у специфічній ситуації – соціокультурній, інтелектуальній, гносеологічній. Приблизно із середини 60-х рр. XX ст. у суспільстві, у культурі, у науці склалися умови, які принципово відрізняють сьогоденний етап від попереднього. Ця ситуація потребує відповідного осмислення.

Якщо попередній період (з початку Нового часу до 60-х рр. XX ст.) опишувався як «модерн», або «сучасність», то сьогодення можна позначити як етап «постсучасний», «постмодерновий». Терміни, звичайно, не найвдаліші, бо провокують безліч непорозумінь, але вони здатні щось описати. Проте

в цілому суперечка про модерн і постмодерн суттєва і змістовна. Вона стосується центральних моментів, характерних особливостей розвитку європейської цивілізації, який і зумовив багато сучасних проблем і труднощів. Подолати ці проблеми неможливо, якщо не будуть зрозумілі їх передумови, їх зв'язок з тим особливим типом культури (відповідно типом філософії), який має назву «ідеологія модерну», «проект модерну».

У чому ж ми бачимо особливості проекту, який запропонувала і значною мірою реалізувала епоха модерну? Підсумуємо ті характеристики, які в літературі зустрічаються найчастіше. Зазвичай про індустріалізацію і модернізацію говорять як про істотні риси модерну. Модернізація, з одного боку, втілюється в зростаючій диференціації людської діяльності, у небаченому розмаїтті поділу праці, функцій, соціальних ролей; з другого боку, пов'язана з необхідністю безпрецедентної координації, концентрації та інтеграції діяльності, яка диференціюється.

В єдиній системі з цими принципами дії існує і розвивається інструментальна раціональність, тобто вміння перетворити процедури і методи людського розуму в максимально точні інструменти пізнання і перетворення навколишнього світу і самої людини. Інституціональній диференціації відповідає диференціація інтелектуальна: пізнавальна сфера професіоналізується, дробиться. Відбувається відокремлення тих сфер, які раніше існували в єдності. Найголовніше відокремлення – секуляризація знання, його відділення від релігії і теології. Дослідне знання відділяється від філософії, окремими стають «ціннісні сфери» науки, права, моралі і мистецтва. Відповідно до згаданих правил-принципів дії, яка знаходить втілення в практиці, будується модель, або «проект», людини розумної, яка пізнає і самопізнає «людського агента», який, як вважали в епоху модерну, здатний дисциплінувати, виховувати, переробити самого себе відповідно до вимог розуму. Загально визнано, що в центрі проекту модерну – пізнаючий суб'єкт як вихідний пункт філософії. Це стосується по суті всіх філософських напрямів. У гносеології, онтології, так само як і у філософії політики і суспільства, індивідуум виступає як потенційний носій раціональності, яку він привносить у виробництво, ринкові відносини, у повсякденне життя, у політику, спілкування, культуру. Постмодернізм має своєю метою руйнування звичних для попередньої культури поділів і дихотомій – реалізму й ірреалізму, формалізму і змістовності, «чистого», елітарного і масового мистецтва та ін. Таким чином, «постмодернізм» – це найменування соціокультурної трансформації останньої третини ХХ ст., умовна дефініція для позначення змін інтелектуального клімату країн, зачеплених цією трансформацією.

Соціальна відповідальність являє собою не просто найважливіший елемент соціальності – з нею пов'язують надії на вирішення найбільш болючих сус-

пільних проблем. При цьому важливо зрозуміти еволюцію соціальної відповідальності в контексті розвитку форм соціальності при переході від одного типу суспільства до іншого. У порівнянні з традиційним суспільством сучасне суспільство (постмодерністське) характеризується якісно іншим характером соціальної організації і становищем у ній суб'єкта. Сенс змін, які при цьому відбуваються, пов'язаний з розкріпаченням людини, що пориває зі станово-корпоративними узами і усвідомлює свою індивідуальність, свободу, особисту гідність: індустріальний безстановий світ «ставить тепер суверенного індивіда, який стає автономним, в ситуації перманентного самостійного самовизначення і вибору» [1, с. 65]. Однак специфіка цього вибору зовсім не зводиться до його перманентності і самостійності. Такий вибір досить часто зустрічався і раніше у традиційних суспільствах з характерною для них замкнутістю локальних соціальних просторів, цей вибір припускав відповідальність у рамках станових приписів, що пов'язують її з такими поняттями, як честь, гідність і обов'язок. Однак традиційна людина сприймає світ і заведений порядок життя як щось нерозривно-цілісне, холістичне, священне і таке, що змінам не підлягає. Місце людини в суспільстві і її статус визначаються традицією і соціальним походженням. Відповідно до сформульованої в 1910–1920 рр. Л. Леві-Брюлем концепції людині традиційного суспільства притаманне дологічне (prelogique) мислення, не здатне до розсуду суперечливості явищ і процесів і кероване містичними переживаннями співучасті (participation) [2, с. 250]. У традиційному суспільстві переважають колективістські установки, індивідуалізм не вітається (оскільки свобода індивідуальних дій може призводити до порушення заведеного порядку, перевіреного часом). У цілому для традиційних суспільств характерне переважання колективних інтересів над приватними, у тому числі примат інтересів наявних ієрархічних структур (наприклад, держави). Цінується не стільки індивідуальна дієздатність, скільки те місце в ієрархії (чиновницькій, становій, клановій), яке займає людина. Еміль Дюркгейм у своїй роботі «Про поділ суспільної праці» показав, що в суспільствах механічної солідарності (примітивних, традиційних) індивідуальна свідомість цілком знаходиться поза «Я» [3]. «Протягом десятків тисяч років життя переважної більшості дорослих людей було підпорядковане завданням виживання і тому залишало для творчості і неутилітарного пізнання ще менше місця, ніж для гри. Життя трималося на традиції, ворожій будь-яким нововведенням, будь-який серйозний відступ від заданих норм поведінки ніс загрозу всьому колективу», – пише Л. Я. Жмудь [4, с. 20].

Швидкі зміни і відхід від традицій сприймаються традиційною людиною як крах орієнтирів і цінностей, втрата сенсу життя і т. ін. Оскільки пристосу-

вання до нових умов і зміна характеру діяльності не входить у стратегію традиційної людини, то трансформація суспільства часто призводить до маргіналізації частини населення. У перехідні, переломні епохи розвитку суспільства, коли відбувається ломка колишньої ціннісної системи, руйнування належних інституційних норм, формуються нові форми і типи поведінки, нові соціальні типи особистостей, які не вписуються в загальний контекст соціального оточення і його норм, і, як наслідок, відбувається збільшення великих зон маргінальності і маргіналізованих верств населення. Загальна соціальна характеристика маргінальних особистостей характеризується станом соціальної невизначеності, проміжності, перехідності, а специфічні соціальні характеристики суб'єктів-маргіналів будуть визначатися невизначеністю статусної, культурної, професійної, громадянської, національної, етнокультурної ідентифікації, подвійністю (розмитістю) світоглядних позицій, роздвоєнням, розпадом ціннісно-нормативних установок, духовних основ, відсутністю соціальної відповідальності за те, що відбувається [5].

При переході від Середньовіччя до Нового часу склався новий напрям соціального розвитку, що характеризується кількома важливими рисами: розвитком праці вільних громадян, завдяки чому трудівники ставали реальною соціальною силою; тенденцією до індивідуалізації; а також зростанням мобільності, пов'язаної з освоєнням великих територій: «Протягом двох століть невичерпними джерелами енергії соціального були детериторіалізація і концентрація, завдяки яким виявила себе уніфікація інстанцій» [3, с. 75]. Сплетіння громадських зв'язків призвело в кінцевому рахунку до утворення цілісності, яка самостійно організується, спонтанно породжує на інституціональному рівні цивілізаційні способи регулювання відносин, а на соціально-психологічному – ті утворення свідомості (гештальти), які виступають внутрішніми механізмами регулювання людської поведінки. По суті відбулася глибинна перебудова всього психічного апарату людини. Основні форми (конфігурації, гештальти) людської поведінки були орієнтовані на досягнення оптимальної рівноваги всередині себе та між собою і середовищем. Так склалася нова соціально-психологічна програма поведінки, згідно з якою люди повинні знайти свій власний шлях у житті і прийняти на себе особисту відповідальність за свої дії і думки. Для цього людина повинна була усвідомлювати те, що відбувається навколо неї, передбачати наслідки своєї власної поведінки і поведінки інших людей, зіставляти моменти сьогодення з моментами минулого та майбутніми подіями [6].

У ході формування цивілізації вироблялися соціальні установки, які відігравали роль автоматично працюючих програм поведінки, і здатність до відповідальної поведінки базувалася не тільки на свідомому самоконтролі, а й

на вироблених звичках. Але в цілому почуття відповідальності було пов'язано з передбачуваними санкціями за ймовірні порушення прийнятих у суспільстві зразків поведінки, а тому було ретроспективним, а не позитивним. Класична етика з її орієнтацією на совість, почуття обов'язку відображає, таким чином, не тільки процес формування суспільних норм і цінностей, а й особливості соціогенного розвитку апарату психічного самоконтролю, що забезпечує певну індивідуальну поведінку. Відповідальна поведінка трактується в класичній етиці як поведінка людини, яка постійно співвідносить свої дії з діями інших людей і соціальними нормами і вимогами; втрата самоконтролю спричиняє безвідповідальність. Класична етика особливо ефективна для регламентації дій у соціальному просторі з жорсткими нормами та приписами. Апелюючи до понять боргу й ідеалу, пов'язуючи відповідальність із самообмеженням індивідуального егоїзму, вона задає суворі правила поведінки і вимагає, щоб ця поведінка була передбачуваною.

Більш розвинені форми соціальної відповідальності стали складатися при переході до соціальної організації модерну. Деякі автори безпосередньо пов'язують народження справжньої соціальності з прецедентами прояву соціальної відповідальності і турботи з боку суспільства: «У 1544 році в Парижі відкривається перший великий притулок для бідних, який бере на себе відповідальність за бродяг, божевільних, інших хворих – усіх тих, хто не був інтегрований в ту чи іншу групу і опинився поза нею як залишок. Це свідчення народження соціального» [7, с. 81]. Соціальність отримує розвиток як «орган державного піклування», а надалі – як система соціального забезпечення, що охоплює все більш широкі верстви суспільного життя.

Модернізація, безсумнівно, супроводжується витісненням з мікросоціальних зв'язків емоційної теплоти, довірливості, моралізаторського пафосу, проте вона не тягне за собою з неминучістю глобальної втрати сенсу на макросоціальному та індивідуальному рівнях. Навпаки, вона передбачає осмислення ключових проблем сучасності та цінностей сучасного суспільства, коли автономний, інструментально орієнтований індивід намагається знайти своє місце у світі і вирішити життєво важливі проблеми. Сформоване в період переходу до модерну «громадянське братство» поряд зі свободою та рівністю припускає відповідальність кожного окремого члена суспільства за будь-якого іншого і перед будь-яким іншим членом спільноти, так чи інакше залученим в орбіту загальної соціальної взаємодії [8].

Діалектику розбудови «громадянського братства» або «громадянського суспільства» й формування почуття відповідальності в епоху Нового часу досліджували Г. Гегель, Т. Гоббс, О. Гьофе, І. Кант, Дж. Локк, Дж. Ролз та ін. Варто зазначити, що сучасне розуміння сутності громадянського суспільства

суттєво відрізняється від того змісту, який був властивий цьому поняттю в епоху Просвітництва та Нового часу. Наразі громадянське суспільство розуміється як сукупність громадських організацій, що вступають у діалог з державою з метою захисту приватних, суспільних та національних інтересів. Проте в епоху Просвітництва та Нового часу під громадянським суспільством розумілася спільнота, в якій кожен мав відмовитися від власного свавілля і змушений був діяти на основі закону [9].

Дж. Локк здійснив суттєвий внесок у дослідження проблеми громадянського суспільства, зокрема аналізуючи роль законів у його розбудові. На його думку, основою становлення громадянського суспільства є низка законів та правил співжиття. Проте філософ передбачав, що лише на одних правових законах неможливо розбудувати справедливе суспільство, а тому наголошував на необхідності зробити людину суб'єктом діяльності. Відповідальність за розбудову громадянського суспільства Дж. Локк, з одного боку, покладає на державного службовця, який має слідкувати й бути відповідальним за дотримання закону всіма членами суспільства. Проте, з другого, – відповідальним має бути й пересічний громадянин за дотримання правових законів та за соціально-економічний розвиток суспільства. Отже, джерелами громадянського суспільства, за Дж. Локком, є правовий закон та активна роль громадянина в суспільно-політичному житті. Якщо Т. Гоббс у громадянському суспільстві абсолютизує лише роль правового закону, то Дж. Локк, окрім цього закону, акцентує увагу на необхідності людини ставати суб'єктом суспільної діяльності [10].

Видатний німецький філософ І. Кант вважав, що розбудова громадянського суспільства є нагальним завданням для всього людства взагалі. «Найбільша проблема для людського роду, вирішити яку його змушує природа, – досягнення загального правового громадянського суспільства» [11, с. 12]. Проблемі розбудови громадянського суспільства І. Кант розглядає в контексті міжнародних відносин, подолання правового хаосу між державами, формування законних, позбавлених свавілля взаємовідносин між державами. «Проблема створення бездоганного громадського устрою залежить від проблеми встановлення зовнішніх відношень між державами...» [11, с. 15]. Філософ вважає, що розбудова громадянського суспільства в межах окремої держави втрачає сенс, якщо ця держава дозволяє протиправне свавілля щодо іншої держави. Ми поділяємо цю думку, адже справедливий закон взаємовідносин між людьми має існувати як у межах певного суспільства, так і у взаємовідносинах між державами. Продовжуючи традицію Т. Гоббса, Дж. Локка, І. Канта, Г. Гегель акцентує увагу на необхідності розвитку правових законів у громадянському суспільстві, які мають обмежувати свавілля людини і бути загальною вимогою

для всіх. «Право, яке ввійшло в існування у формі закону, існує для себе, протистоїть особливій волі й думці права і має зробити себе чинним як загальне» [12, с. 193]. На думку філософа, відповідальність у громадянському суспільстві індивід має передусім нести перед законом. «Член громадянського суспільства має право – виступати в суді, а також обов'язок – відповідати в суді й отримувати своє спірне право тільки через суд» [12, с. 194].

Таким чином, у процесі дослідження ми дійшли висновку, що почуття відповідальності формувалося у людини в процесі розбудови громадянського суспільства. Громадянин, що виступав суб'єктом суспільно-політичної діяльності, мусив нести відповідальність за продукт та взаємовідносини, що утворювалися в процесі його життєдіяльності. Громадянське суспільство формувалося, з одного боку, у процесі усвідомлення громадою необхідності дотримання правових законів, а з другого – у процесі усвідомлення потреби бути суб'єктом діяльності. У процесі усвідомлення загального (норм права, моралі) відбувався розвиток людини до рівня свідомого, відповідального громадянина. Почуття відповідальності примушувало громадянина вдосконалювати норми права з метою захисту всіх членів суспільства.

Отже, на відміну від персоніфікованої соціальної відповідальності та солідарності в рамках стану, громади, цеху або гільдії тут має місце деперсоніфікована громадянська солідарність. У цих умовах змінюються масштаб і зміст індивідуального вибору: залишаючись індивідуальним за формою, він усе частіше зачіпає життя суспільства в цілому, впливає на шляхи, форми і темпи його змін. Той факт, що більшість значущих соціальних змін сьогодні є результатом масової, колективно організованої дії, робить тенденцію до соціалізації відповідальності хоч і не тотальною, але незворотною. Відповідальність за вирішення глобальних проблем виходить за рамки окремих товариств, набуваючи регіонального і навіть планетарного характеру. Прийшов час усвідомити, що складність і суперечливість сучасного суспільства, що зазнає на собі вплив інформатизації та глобалізації, роблять актуальними для людства питання про нові виклики, про перспективи його самозбереження і варіанти розвитку. Конструктивні відповіді на них не можна отримати, залишаючись на позиціях індивідуального або групового егоїзму, без узгодження інтересів і усвідомлення спільної соціальної відповідальності за сьогоднішнє і майбутнє [13].

Навіть побіжний огляд проблеми соціальної відповідальності вказує на те, що складність і суперечливість сучасного суспільства, що зазнає на собі вплив інформатизації та глобалізації, роблять актуальними для людства питання про нові виклики, про перспективи його самозбереження і варіанти розвитку. Конструктивні відповіді на них не можна отримати, залишаючись на позиці-

ях індивідуального або групового егоїзму, без узгодження інтересів і усвідомлення спільної соціальної відповідальності за сьогодення і майбутнє.

Таким чином, як *висновок* зазначимо, що дослідження генези соціальної відповідальності засвідчує, що у процесі переходу від традиційного суспільства до суспільства модерну та постмодерну зміст поняття «відповідальність» еволюціонував від морально-етичного та правового до соціального (відповідальність за суспільні відносини та майбутнє людства).

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузьмин М. Н. Переход от традиционного общества к гражданскому: изменение человека / М. Н. Кузьмин // *Вопр. философии*. – 1997. – № 2. – С. 57–71.
2. Леви-Брюль Л. Сверхъестественное в первобытном мышлении / Л. Леви-Брюль. – М. : ОГИЗ, 1937. – 533 с.
3. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии / Эмиль Дюркгейм. – М. : Наука, 1991. – 576 с.
4. Жмудь Л. Я. А. И. Зайцев и его «Культурный переворот» / Л. Я. Жмудь // Зайцев А. И. *Культурный переворот в Древней Греции VIII–V вв. до н. э.* – СПб. : Филол. фак. СПбГУ, 2001. – С. 20.
5. Черниенко В. А. Методологические основания социальной философии маргинальных периодов : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.03 / В. А. Черниенко ; Харьк. гос. аэрокосм. ун-т им. Н. Е. Жуковского «ХАИ». – Харьков, 2000. – 168 л.
6. Стризое А. Л. Трансформация социальной ответственности и развитие общества модерна / А. Л. Стризое, С. Б. Токарева // *Вестн. Волгогр. гос. ун-та. Серия 7, Философия. Социология и соц. технологии*, 2010. – Вып. № 7–12.
7. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства, или конец социального / Ж. Бодрийяр. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2000. – 106 с.
8. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і не-класичних інтерпретаціях / А. Ф. Карась. – К. ; Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 520 с.
9. Берченко Г. В. Конституційні засади громадянського суспільства в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Г. В. Берченко. – Х. : [б. в.], 2012. – 20 с.
10. Локк Дж. Два трактата о правлении / Дж. Локк // *Соч.* : в 3 т. – М. : Мысль, 1988. – Т. 3. – 688 с.
11. Кант И. Идея всеобщей истории во всемирно-гражданском плане / И. Кант // *Соч.* : в 6 т. – М. : Мысль, 1966. – Т. 6. – С. 5–24.
12. Гегель Г. В. Ф. Основы философии права, або природне право і державознавство / Г. В. Ф. Гегель. – К. : Юніверс, 2000. – 318 с.
13. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Г. Йонас. – К. : Лібра, 2001. – 400 с.
14. *Енциклопедія постмодернізму* / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора ; пер. з англ. В. Шовкун ; наук. ред. пер. О. Шевченко. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.

ТРАНСФОРМАЦИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В ДИНАМИКЕ ОБЩЕСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ

Байрачный В. О.

Показана эволюция социальной ответственности в контексте развития форм социальности при переходе от одного типа общества к другому. Доказывается, что рассмотрение трансформации социальной ответственности личности в современном обществе выходит за рамки философского знания. Отмечено, что исследование генезиса социальной ответственности показывает, что в процессе перехода от традиционного общества к обществу модерна и постмодерна содержание понятия «ответственность» эволюционировало от морально-этического и правового к социальному (ответственность за общественные отношения и будущее человечества).

Ключевые слова: социальная ответственность, традиционное общество, общество модерна и постмодерна, общественное развитие.

TRANSFORMATION OF SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE DYNAMICS OF SOCIETY MODERNIZATION

Bairachniy V. O.

Modern society is in a state of rapid transformation occurring. Before our eyes the old boundaries are collapsing (political, economic, social, cultural, psychological, administrative) and a new political and social structures arises, where there are new actors and paradigms of social existence. Today, the new social reality requires new forms of awareness, interpretation and understanding. It is important to understand the social responsibility evolution in context of the developing forms of sociality in the transition from one type of society to another, which is purpose of this work.

Social responsibility is not just an essential element of sociality – this is an association with hope to solve the most painful social problems with it. Modern society (postmodern) compared with the traditional society is characterized by a qualitatively different nature of social organization and position of subject in it. In this case meaning of the changes occurring connected with the human emancipation, terminating the relationship with estate-corporate bonds and realizing his individuality, freedom and personal dignity: now industrial classless world puts autonomous and sovereign individual in a situation of permanent self-determination and choice.

In a traditional society collectivist attitudes are dominated, individualism is not welcomed (as freedom of the individual actions can lead to infraction of the existing time-tested order) In general, traditional societies characterized by the predominance of collective interests over private, including the interests primacy of the existing hierarchical structures (state and so on). Prized not only an individual capacity, as a place in the hierarchy (the bureaucracy, class, clan, and so on), which person takes a place of.

In the transition from a traditional society to a modern society, a new direction of social development has formed. It characterized by several important features: the labor development of free citizens, so that workers has become a real social force; a tendency toward individualization; as well as increased mobility associated with the development of vast territories. In fact, there has happened a deep restructuring of the whole psychic apparatus of human. The main form (configuration, gestalt) of human behavior have focused on achieving an optimal balance within themselves and between them and the environment. So, a new social and psychological program of the behavior have formed, according to which people have to find their own way in life and take personal responsibility for their actions and thoughts. For this, one should realize what is going on around him, foresee the consequences of their own behavior and the behavior of other people, compare the present times with moments of past and future events. The fact that the most important social changes today is the result of massiveness, collectively organized actions, make the tendency of responsibility socialization, though not total, but irreversible. Responsibility for the solution of global problems goes beyond the scope of individual societies, acquiring a regional and even a planetary character.

In this way, study of the genesis of social responsibility shows that the process of transition from a traditional society to modern and postmodern, the meaning of «responsibility» has evolved from the moral, ethical and legal to social (responsibility for public relations and the future of humanity).

Key words: *social responsibility, traditional society, modern and postmodern society, social development.*

